

A 25 év a Kiskunságon

BARÁNYI LÁSZLÓ

Az elmúlt negyedszázad igen sok változást, átalakulást hozott az egész magyar társadalomnak és ezen belül az erdőgazdálkodásban. E változás az átlagosnál lényegesen nagyobb mértékben ment végbe a kiskunsági homokterületen. Itt az erdőgazdálkodás hátránnyal lépett a fejlődés útjára, mert nem rendelkezett olyan hagyományokkal, mint a „történelmi” erdős vidékeken dolgozó erdőgazdaságok. Az első lépésként egy negyedszázaddal ezelőtt így a gazdálkodás alapjait kellett lerakni.

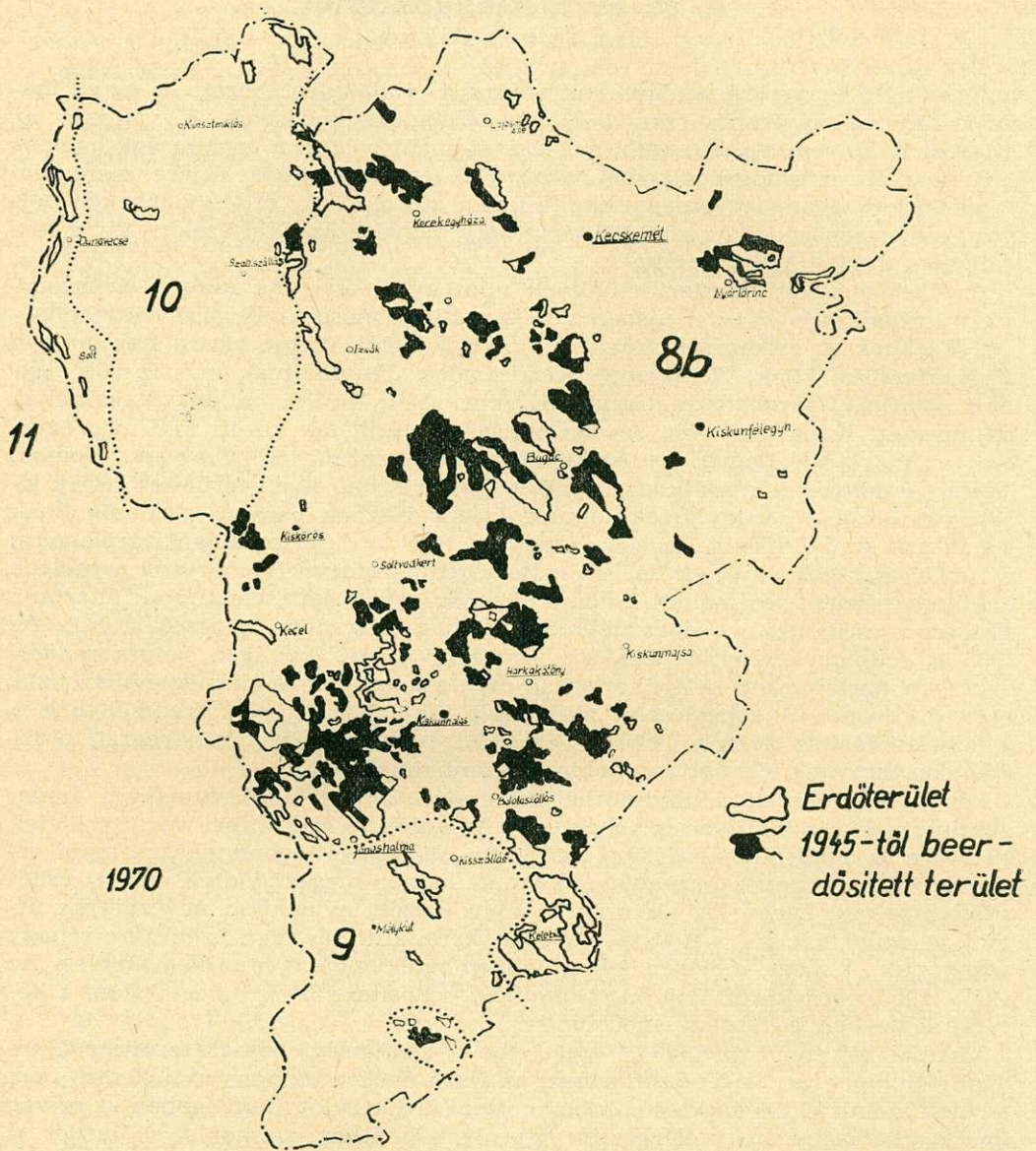
Az 1945. év előtt összterületünknek mintegy $\frac{1}{3}$ -án folyt csupán üzemtervezésű gazdálkodás és ez is magán viselte a tulajdonosok felfogását, érdekeltségét. Ezeknek az erdőterületeknek egy része községi, illetve városi tulajdonban (Szabadszállás, Izsák, Kecskemét, Kiskunhalas, Jánoshalma), más részük egyházi (Matkó, Császártöltés, Csala, Mélykút) és a királyi család tulajdonában (Kunpeszér, Kunadacs) volt. Az üzemtervezett területek között kell még említeni a Magyar Tudományos Akadémia (Szalkszentmárton, Csabony, Homok, Tázlár) erdeit is. A gazdálkodási terület $\frac{2}{3}$ -át viszont olyan területek tették ki, amelyek közép- és nagybirtokosoknak, kisebb részben paraszti gazdaságoknak legelőként nyilvántartott buckásai voltak, ahol a fatermesztés kizárólagosan a tűzifa szükséglet kielégítését szolgálta. Olyan területek voltak ezek, amelyek a külterjes legeltetés mellett holdanként még egy birkát sem tudtak eltartani. Ezekben a területeken erdőgazdálkodásról még csak nem is beszélhetünk. Az 1935-ös erdőtörvény alföldfásításra vonatkozó része, bár igen helyes rendelkezéseket tartalmazott, a gyakorlatban csak a kezdeti lépések megtételét hozta, s ez elsősorban a kijelölésben nyilvánult meg. Legnagyobb eredménynek a gyakorlati fásítás terén a Debeák—Szarkási és Bugac környékén végzett erdősítések tartották. Később ez a jól induló munka is leállt.

Lényegében ez volt a kiinduló helyzet ezelőtt 25 évvel a Kiskunságon. Innen indultunk. Már az indulás is nehéz volt. Az erdők és erdősítésre váró területek 1947-ben kerültek államerdészeti kezelésbe. Először erdőgondnoksági, majd erdőgazdasági szervezeti formában. Ebben az időben megkezdődtek már az erdősítési munkák. Ezeket az akkori viszonyok között nyugodtan nevezhetjük úttörő jellegűeknek. Ha a mai szemüvegen keresztül már nem is tűnik oly nagy arányúnak, a maga idejében lelkes szakemberek gigászi munkája volt ez. Az 1947—1950. évek között 300 ha elsőkvitelű erdősítés történt, s ez a szám a következő 5 évben 5000 ha-ra emelkedett.

Valahol itt, ennél az 1955-ös évnél van a kiskunsági homoki erdőgazdálkodás fordulópontja. Ekkor szűnik meg az előző évekre itt annyira jellemző csak területi szemlélet, és kapcsolódik be az itteni erdőterület mind jobban az ország iparifa ellátásába, hogy elérkezzen egy olyan ponthoz, amikor ezen terület az országban százalékosan a legmagasabb iparifa kihozatalt produkálta (1959—60). Igaz, hogy nem lemezipari rönköket és ha a kikerült iparifa értéke nem is volt magas, a törekvés, az eredmény dicsérendő.

Forradalmi lépés történik az erdőművelési munkák terén is. Üzemi méretekben megindul a mélyforgatás az Sz—100-as erőgépekkel, s ez biztonságosabbá, sokkal eredményesebbé teszi az erdősítési munkát. Már az 1956—60-as években kialakul az évi 1600—2000 ha közötti első kvitel, s ezen belül az ingadozás mind a mai napig a csemeteellátottságunk függvénye. Összességében az erdőgazdaság 1947—1960 között 29 900 ha első kvitelű erdősítési munkát hajtott végre, amelyből több mint 21 000 ha erdőtelepítés volt. Ez a hatalmas munka eredményezte lényegében, hogy a negyedszázad előtti 70%-ról az erdősültség a

A Kiskunság erdei

megyében 12,6⁰/₀-ra emelkedett és mivel a telepítési munkák majdnem kizárólag a homokterületeken mentek végbe, elképzelhető, hogy ezen erdők mennyire megváltoztatták a táj arculatát.

Az ötvenes évek végén nemcsak az erdőművelési munkák terén léptünk előre, hanem erre az időre esik lényegében a fagyártmánytermelés megindulása, majd az első motorfűrész munkacsapatok szervezése. Ha valahol, ez itt aztán nehezen ment. Az itteni ember nem született erdei munkás, faanyagot eddig kizárólag téli tüzelő megszerzése érdekében termelt. Gyakorlata nem volt. Tel-

jesítése a gyakorlott erdei munkás teljesítményének egyharmadát sem érte el. Mégis kezébe vette a motorfűrész, belenőtt a munkába és ha a teljesítmények országos szinten nem a legkiemelkedőbbek, de az átlag fölé emelkednek.

Fakitermelés	
év	nettó m ³
1957/58	70 479
59	63 241
60	67 063
61	65 799
62	82 341
63	87 127
64	91 104
65	93 854
66	96 019
67	99 652
68	106 922
69	106 312
70	110 700

A fakitermelés adatai állandóan növekedtek és ezek a számok akkor válnak igazán naggyá, ha azt is tudjuk, hogy a kitermelt faanyag 40-50%-a akác, melynek ezen a termőhelyen a véghasználati átlagos átmérője 14—16 cm és a megtermelt választékok átlaghossza 2 m alatt van.

Fagyártmánytermelés	
év	m ³
1957/58	4 171
59	4 924
60	7 669
61	9 386
62	11 856
63	10 312
64	12 684
65	12 375
66	11 161
67	9 475
68	14 329
69	10 315
70	8 046 + 9800 láda.

A fagyártmánytermelés látszólag hullámzóbb képet mutat, csak az alapsabb szemlélő veszi észre, hogy lényegében mikor állt meg a hagyományos szőlőkaró nagyarányú termelése és tértünk át mennyiségileg kevesebb, de értékben többet adó, munkaigényesebb választékok termelésére.

A nagyarányú erdősítési munkák előtérbe helyezték a gépesítés, ésszerűsítés, munkaerő takarékoság kérdését és az ERTI útmutatása alapján, a tudomány és a gyakorlat összefogásának szép példája eredményeként megszülettek az első ültetőgépek (ERTI 1, ERTI 2). Ezek a már kiválóan mélyforgatott területeken még hatékonyabbá, egyöntetűbbé és eredményesebbé tették az ültetést.

Gépi ültetés

év	ha
1959/60	2
60/61	14
62	82
63	487
64	782
65	1558, az I. kivitelek 68 ⁰ / ₀ -a.
1966, 67, 68	6857, az I. kivitelek 78 ⁰ / ₀ -a.

A gépi fakitermelés térhódításával azonban problémák kezdtek felmerülni a tuskó eltávolításával kapcsolatban, mert ez az erdőfelújítási munkákat megnehezítette. A megoldást a K—1—A tuskókiemelő és a tuskóletoló jelentette. Manapság 400—600 ha ilyen munkát végzünk.

Nehézséget okoz még a forgatott terület gyökértelenítése, de már ez is a megoldás felé halad.

A céltudatos munka eredménye, hogy 1961-től 1969-ig kereken 11 ezer ha befejezett erdőtelepítést adtunk át és jelenleg is több mint 6 ezer ha folyamatban levő erdőtelepítésünk van. A változást, fejlődést a rendezőségi adatok is mutatják. Ezek szerint állományaink 39⁰/₀-a 10 éven aluli, pedig ez nem tartalmazza a folyamatban levő és az üzemterv felvétele óta befejezett erdősítéseket. A tisztítási korban 12 ezer ha állományunk van, amiből 65⁰/₀-ot tesz ki az erdei- és feketefenyő jellegű állomány, 10⁰/₀-ot az akác, 24⁰/₀-ot a nyár és mintegy 1⁰/₀-ot a tölgy. Ez az arány a jövőben méginkább a fenyők irányába tolódik el.

Fafajstatisztikánk szerint állományainknak még most is 47⁰/₀-át az akác teszi ki, ami ugyan csökkent eddig is, de a továbbiakban még tovább fog csökkenni. A háború előtti állományok zömét ugyanis az akác alkotta az akkori homokkötésről alkotott közfelfogás és az alföldfásítással kapcsolatos ingyenes csemete juttatás következtében. A nyár állományaink jelenleg mutatkozó 30⁰/₀-os térfoglalása országosan is jelentős, bár további lehetőségekkel csak az erdőgazdaságok kezelésén kívüli területek bevonásával számolhatunk megyénkben. A 17⁰/₀-ot mutató fenyő területekről a folyamatban levő erdősítések beszámításával kapunk helyes képet. A fenyő területek hasznosításával kapcsolatos távlati kilátásokat jól tükrözik azok a fiatal, még tisztítási korban levő fenyveseink, melyek már most is akkora fatömeget hordanak ha-onként, mint amekkorát az elmúlt esztendő véghasználati fatömege mutatott (95 m³/ha) részben azért is, mert a kitermelésre került állományok egy része rontott erdő volt. Az, hogy a véghasználati fatömegegél jelentkező állományaink értéke ilyen csekély, múltbeli hibákra vezethető vissza, az viszont, hogy tisztítási kor végére ma már ilyen fatömeget képviselő erdőt létesítettünk, jól mutatja az állományok fatömegében és minőségi értékében jelentkező változást is.

Tisztítási korban levő fiatalosaink fafajmegoszlása

fafaj	terület, ha	%
Erdeifenyő	3500	30
Feketefenyő	4100	35
Akác	1200	10
Nemesnyár	2200	18
Hazainyár	800	6
Tölgy	200	1
Együtt	12 000	100

**Folyamatban levő erdősítéseink
fafajmegoszlása**

fafaj	terület, ha	%
Erdeifenyő	2700	30
Feketefenyő	4900	55
Akác	500	5
Nemesnyár	200	2
Hazainyár	600	7
Tölgy	100	1
Együtt:	9000	100

A folyamatban levő erdősítésekben a legnagyobb gondot az ápolásoknak időben, jó minőségben történő végrehajtása okozta. Itt a kiskunsági homokon ez rendkívül fontos és hatalmas feladat, hiszen mintegy 9—10 ezer ha háromszori sor és háromszori sorközi ápolását jelenti. A munkaerő csökkenést kellő időben értékeltük és több sikertelen ápolás-gépesítési próbálkozás után 1967-ben a Gépkiérletti Intézet és az ERTI kecskeméti kirendeltsége, bevonásával próbálkozást folytattunk egy eléggé elhasznált TL—30-as lánctalpas bolgár traktorral és a hozzávaló rotációs kapával. A kezdeti eredményeken felbuzdulva 1968-ban már 10, 1969-ben 16 géppel dolgoztunk és ezt a számot ebben az évben 26—30-ra növeljük.

A gépekkel az ápolás legnagyobb gondját megoldottnak tekinthetjük és bevezetésük az erdőművelésben olyan forradalmi lépést jelentett, mint a gépi ültetés annak idején. Csak az 1969. évben mintegy 8000 ha ápolást végeztünk velük kiváló minőségben. Figyelemre méltó, hogy mind a két esetben az első lépéseket a tudomány és a gyakorlat szoros összefogása jellemezte.

A művelési munkákban sikerült előre lépnünk, ezzel párhuzamosan a fahasználati munkák terén is előre kellett lépnünk. Országos jelenség volt az, hogy az első motorfűrészeket nagyobb teljesítményű fűrészek, a szekeret a közelítő kerékpárok váltották fel. Így volt ez nálunk is, az eltérő talán csak az, hogy fűrész-ellátottságunk országosan a legrosszabb volt és ennek folytán a komplex munkacapatok kialakítása is nehezebben ment.

A fahasználat költségeinek jelentős részét még itt, az átlagosnál valamivel jobb útviszonyokkal rendelkező területeken is, a szállítási munkák teszik ki.

A hagyományos fogatos szállításról a traktoros szállítás sok buktatóján át-esseve zömmel a gépkocsis szállításra tértünk át. Ezzel a koncentrált ezeken a rendkívül szétszórt területeken kikényszerítettük magunkból, és ma már sikeres próbálkozásaink vannak a darus szállítás terén is. Sikeres próbálkozást folytattunk a múlt évben a szállítható hosszban termelt faanyag szállításával és rakodói feldolgozásával. A technológia üzemszerű bevezetését az 1970-es évre tervezzük.

Amint az elmondottakból látható, ezelőtt 25 évvel elég mély pontról indulunk el, de szívós szakember-gárdánk áldozatkész munkájával eljutottunk a mai pontra, amikor erdőgazdálkodásunk és fafeldolgozásunk a kiskunsági homok komplex hasznosításának szerves részévé vált.

A térkép világosan mutatja azt a területi fejlődést, ami az elmúlt 25 év alatt ebben a megyében bekövetkezett és beszámolóm nem lenne teljes ha nem em-

lékeznek meg mindazokról, akik fáradságos munkájának köszönhető mindaz, ami itt végbement.

Köszönet jár érte ennek a lelkes szakgárdának, akik bizony elég mostoha körülmények között gigászi feladatokat oldottak meg, olyan feladatokat, amiért a kellő elismerést majd csak a fiainktól kapták meg.

Köszönet illeti meg azt a sok szorgos munkáskezet, amivel ezek a feladatok végrehajthatók voltak és aminek során egy új szakma, a Kiskunság erdeimunkás gárdája kovácsolódott egybe. Munkájukra a jövőben már támaszkodhatunk, de sokat kell törődnünk még életszínvonaluk növelésével. Az utóbbi két évben fizikai dolgozóink keresetét 20⁰/₀-kal emeltük és ezzel a havi átlagkereset elérte az 1721 Ft-ot, ehhez jön még évenként 9—10⁰/₀ nyereségrészesedés.

Ezzel elértük a környező állami gazdaságok szintjét, a jövőben viszont ennek finomítása további komoly feladat. És végül, de nem utolsósorban kell kiemelni azt a segítséget, amelyet a tudomány az ERTI-n keresztül feladataink végrehajtásához nyújtott.

Remélem, hogy az elkövetkezendő 25 év ha nem is hoz ilyen ugrásszerű fejlődést, de megteremti tájunkon is a fejlett erdőgazdálkodást, hogy életet és szépséget vigyen ebbe a sokhelyütt még vad és kietlen homoki tájba és a fejlett gyümölcs- és szőlőkultúrák mellett szerves részévé váljék a homokterületek hasznosításának.

Gazdaságunk 25 éve

ADAMKÓ JÓZSEF

Hazánk felszabadulása után — 1945-ben — állami tulajdonba kerültek a mai gazdaságunk területét képező hercegi, örgrófi, káptalani, érseki erdőbirtokok, és 90 000 ha erdőterülettel augusztus 1-én megalakult az Egri Magyar Állami Erdőgazgatóság. Az igazgatóságot később Nemzeti Vállalat, Erdőgazdasági Egyesülés, majd 1953-ban a táj-jellegnek megfelelően három, illetve 1957-ben két Állami Erdőgazdaság váltotta fel és különvált az elsődleges fafeldolgozás, ipari jellegű vállalat formájában.

A szervezeti változások minden esetben egy-egy fejlődési időszakot zártak le, de mindig azonos célt szolgáltak. Ebben az időben az erdőgazdálkodás fő feladata volt felszámolni a felszabadulás előtti rablógazdálkodás maradványait, létrehozni a korszerű nagyüzemi szocialista erdőgazdálkodás szervezeti és anyagi feltételeit azért, hogy minél előbb több, minőségileg jobb fa és fatermék kerüljön gazdaságosan a népgazdaság állandóan növekvő igényeinek kielégítésére. A gazdaságok feladatukat lényegében teljesítették.

A Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság 1970. január 1-én alakult meg a Nyugatbükki, a Mátrai Állami Erdőgazdaság, az Északfűrészek felnémeti üzemének és az ERDÉRT petőfibányai telepének egyesítése útján. A gazdaság összes területe közel 90 000 ha. Termelési feladatait 21 erdészeti és üzem útján valósítja meg. Összes dolgozóinak létszáma 1970-ben 4000 fő körül alakul ki.

Az erdő és fafeldolgozó gazdaság jelenlegi formájában új, tevékenysége alig 1—2 hónapos, azonban a területen bekövetkezett fejlődés az elődök tevékenysége alapján bemutatható.

A felszabadulás előtt az erdőgazdálkodást itt is a szakszerűtlenül, erős túlhassználattal, alacsony — 20—30⁰/₀ — iparifa kihazatalú fahasználat jelentette. A